

ГАРЧИГ

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	2
1.1. Төслийн ерөнхий мэдээлэл	2
1.2. Ордын нөөцийн тооцоо	3
1.3. Төслийн байршил	4
БҮЛЭГ 2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	6
БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	9
БҮЛЭГ 4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	12
4.1. Тухайн жилийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт, хамрах хүрээ	12
4.2. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	13
1.1 Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	14
1.2 Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө .	16
1.3 Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	18
1.4 Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	18
1.5 Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	19
1.6 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	20
1.7 Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр	22
1.8 Тухайн жил байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	25
1.9 Тухайн жил байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө.	26
БҮЛЭГ 5. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НИЙТ ЗАРДАЛ	

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Төслийн ерөнхий мэдээлэл

Төслийн нэр:	“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг далд аргаар ашиглах төсөл”	
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр: Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ: Регистрийн дугаар :	“Хунт-Өгөөж” ХХКомпани 1811004053 2166631	
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг:	Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг 6-р хороо, Бага тойруу 24, Монреимпекс оффисс, 304 тоот Харилцах утас: 9902192, 99117550	
Ашигт малтмал ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дугаар:	MV-016689	
Үзүүлэлтүүд		
Тодорхойлолтууд		
Аж ахуйн нэгжийн нэр	"Хунт Өгөөж" ХХК	
Улсын бүртгэлийн дугаар	1811004053	
Уурхайн нэр	Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны далд уурхай	
Ордын нэр ба тусгай зөвшөөрлийн дугаар	Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны орд MV-016689	
Анх батлагдсан геологийн нөөц	В=120.94 мян.тн /56.13%/ С=72.69 мян.тн /56.68%/	
Үлдэгдэл нөөц /2019.01.01-ний байдлаар/	В=70.12 мян.тн /51.09%/ С=68.03 мян.тн /56.6%/	
Далд уурхайн хүрэн дэх геологийн нөөц	Хүдэр В+С=136.73 мян.тн	Эрдэс (CaF ₂) В+С=73.47 мян.тн
Олборлолтын үеийн хаягдал	14.9 %	
Олборлолтын үеийн бохирдол	11.25 %	
Үйлдвэрлэлийн нөөц	Хүдэр В+С=129.5 мян.тн	Эрдэс (CaF ₂) В+С=62.6 мян.тн
Ашиглах арга ба хугацаа	Далд уурхайн аргаар 4 жил	
Ашиглалтын систем	Хүдэр хоршоолон нураах	
Уурхайн хүчин чадал	40.0 мян.тн хүдэр	
Бүтээгдэхүүн гаргалт	I жил: ФК-92-3412тн, ФК-75-4265тн, ФР-30 - 8445тн	
	II жил: ФК-92-6995тн, ФК-75-8744тн, ФР-30-17313тн	
	III жил: ФК-92-5742тн, ФК-75-7657тн, ФР-30-22396 тн	
	IV жил: ФК-92-5876тн, ФК-75-5877тн, ФР-30-24682тн	
Далд уурхайн үндсэн үзүүлэлт:		
Босоо амны хөндлөн огтлолын талбай	S _x =9.1м ² S _r =7.1м ²	
Хэвтээ малталтын хөндлөн огтлолын талбай	S _r =6.5м ²	
Үндсэн малталт нэвтрэлтийн урт	Ургааш метр 1165 м	
Бэлтгэл малталт нэвтрэлтийн урт	Ургааш метр 1115 м	
Жилийн хүдэр олборлолт	40000 тн хүдэр	
Далд уурхайн үндсэн тоног төхөөрөмжүүд	ҮТ-28 маркийн өрмийн машин JTP маркийн өргөх төхөөрөмж Z-17AW маркийн ачигч машин УВО-0.8 маркийн тэргэнцэр ЦНС-38-154 маркийн насос Вентилятор, ВМЭ-6 /суурин/ Вентилятор, В0Э-5 /зөврийн/	

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

Цахилгаан хангамж Засвар үйлчилгээ	39WH-0.94/98 маркийн компрессор Дизель станц Засвар механикийн цех	
Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Далд уурхай Нийт дүн /4 жил/
Төслийн нийт хөрөнгө оруулалт	сая.төг	2570.36
Үүнээс анхны хөрөнгө оруулалт	сая.төг	1433.56
Хүдэр олборлолт	мян.тн	129.50
Бүтээгдэхүүн гаргалт /ФК-92/	мян.тн	22.03
Бүтээгдэхүүн гаргалт /ФК-75/	мян.тн	26.54
Бүтээгдэхүүн гаргалт /ФР-30/	мян.тн	72.84
Бүтээгдэхүүн борлуулах үнэ, /ФК-92/	мян.төг/тн	588.14
Бүтээгдэхүүн борлуулах үнэ, /ФК-75/	мян.төг/тн	479.46
Бүтээгдэхүүн борлуулах үнэ, /ФР-30/	мян.төг/тн	78.0
Нийт борлуулалтын орлого	тэрбум.төг	31.41
1 тн хүдэр олборлолтын үйлдвэрлэлийн өөрийн өртөг	мян.төг/тн	193.39
1 тн баяжмал үйлдвэрлэх бүрэн өөрийн өртөг	мян.төг/тн	515.64
Татварын өмнөх ашиг	тэрбум.төг	6.36
Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татвар	сая.төг	636.18
Цэвэр ашиг	тэрбум.төг	5.73
Төслийн шалгуур үзүүлэлтүүд		
Хөрөнгө оруулалтаа нөхөх хугацаа	жил	1.83
Төслийн цэвэр өнөөгийн үнэ цэнэ NPV 10%	тэрбум.төг	2.74
Өгөөжийн дотоод норм - (IRR)	%	56.38%
Уурхайн ажиллагсадын тоо /дунджаар/	хүн	63
1 ажилтны сарын дундаж цалин	мян.төг	1574.10
Улсын төсөвт төлөх татвар төлбөр	тэрбум.төг	5.55
Орон нутгийн төсөвт төлөх татвар төлбөр	тэрбум.төг	1.25
Татвар, төлбөрийн борлуулалтын орлогод эзлэх хувь	%	21.64

1.2. Ордын нөөцийн тооцоо

Монгол улсын эрдэс баялгийн мэргэжлийн зөвлөлийн 2012 оны 09 сарын 06-ны өдрийн хурлын хуралдааны ХХ-20-05 дугаар дүгнэлтийг үндэслэн (Ордын нөөц 2011 оны 06-р дугаар сарын 01-ний байдлаарх) Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордын 1 ба 2 хүдрийн биетийн хэмжээнд дунджаар 56.33 %-ийн CaF₂-ийн дундаж агуулгатай нийт В+С зэргээр 193637.17 тн хүдэрт 109080.86 тн хайлуур жонш агуулагдаж байна. Тооцооны дүнд В зэргээр тогтоогдсон 56.13 %-ийн дундаж агуулгатай 120937.7 тн хүдэр дэх 67877.54 тн хайлуур жонш, С зэргээр тогтоогдсон 56.68 %-ийн дундаж агуулгатай 72699.47 тн хүдэр дэх 41203.32 тн хайлуур жоншны нөөц агуулагдаж буй орд байгааг судалгааны ажлын үр дүнг үндэслэн дараах байдлаар тодорхойлсон байна.

Хүснэгт 1. Ордын үлдэгдэл геологийн нөөц (2019 оны 01-р сарын 01-ний байдлаар)

Нөөцийн хэсэглэлийн дугаар	Дундаж		Жинхэнэ талбай	Хэсэглэлийн эзлэхүүн	Хүдрийн хувийн жин	Хүдрийн нөөц,	CaF ₂ -ын нөөц,
	Зузаан	Агуулга					
м	%		м ²	м ³	тн/м ³	тн	Тн
I хүдрийн биет							
I-B-1	1.91	56.94	3100	5924.46	2.8	16588.48	9445.64

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

I-C-2	1.74	60.55	6130.88	10674.95	2.8	29889.87	18098.51
Дүн 1			9230.88	16599.41		46478.83	27544.15
II хүдрийн биет							
II-B-1	1.75	49.27	10935.16	19118.30	2.8	53531.25	26376.48
II-C-2	1.79	53.51	7631.10	13634.23	2.8	38175.85	20429.77
Дүн 2			18566.26	32752.54		91707.10	46806.25
В зэрэглэлээр	1.78	51.09	14035.16	25042.76	2.8	70119.73	35822.12
С зэрэглэлээр	1.75	56.6	13761.98	24309.18	2.8	68065.72	38528.28
Нийт В+С	1.76	53.8	27797.14	49351.95	2.8	138185.45	74350.4

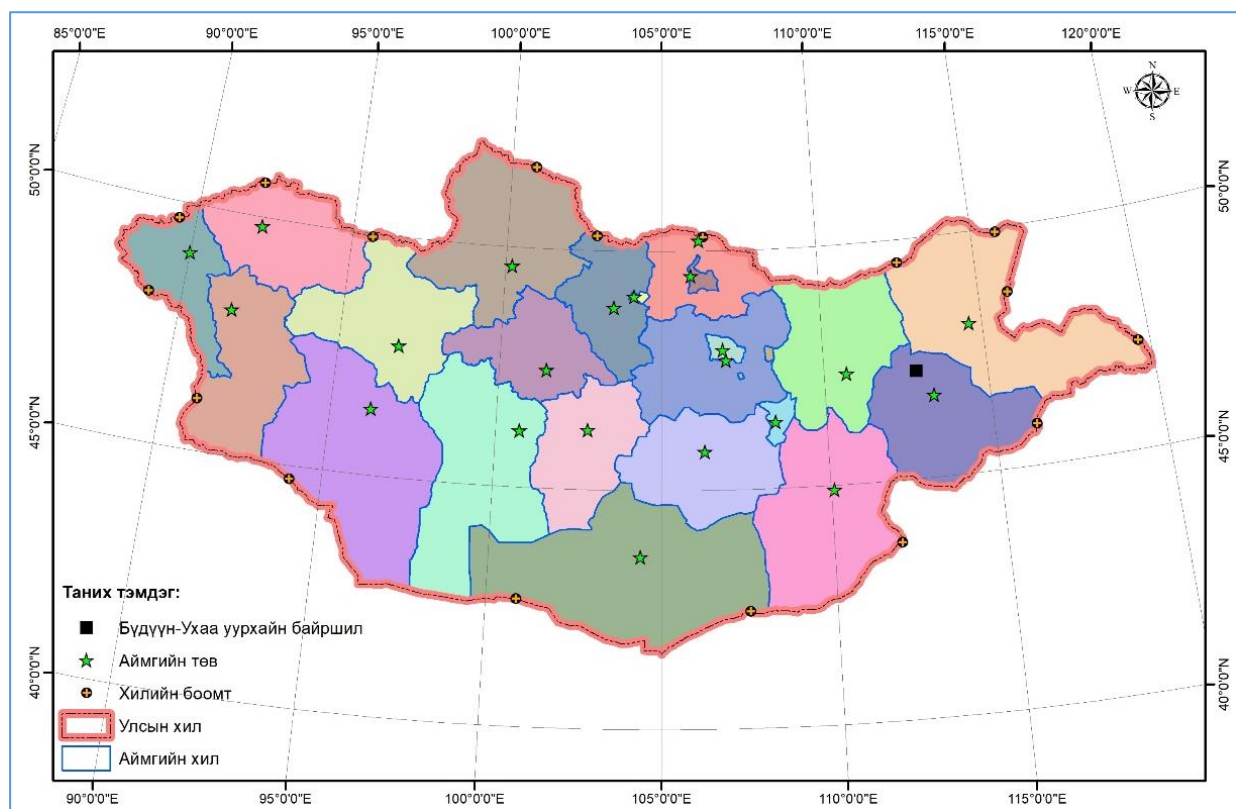
1.3. Төслийн байршил

“Хунт-Өгөөж” ХХК-ийн “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл” нь Сүхбаатар аймгийн Мөнх-Хаан сумын нутагт орших бөгөөд сумын төвөөс зүүн хойд зүгт 80 км, Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 530 км, Сүхбаатар аймгийн төвөөс баруун хойд зүгт 82 км зайд байрлаж байна.

Хүснэгт 2. Тусгай зөвшөөрлийн талбайн мэдээлэл

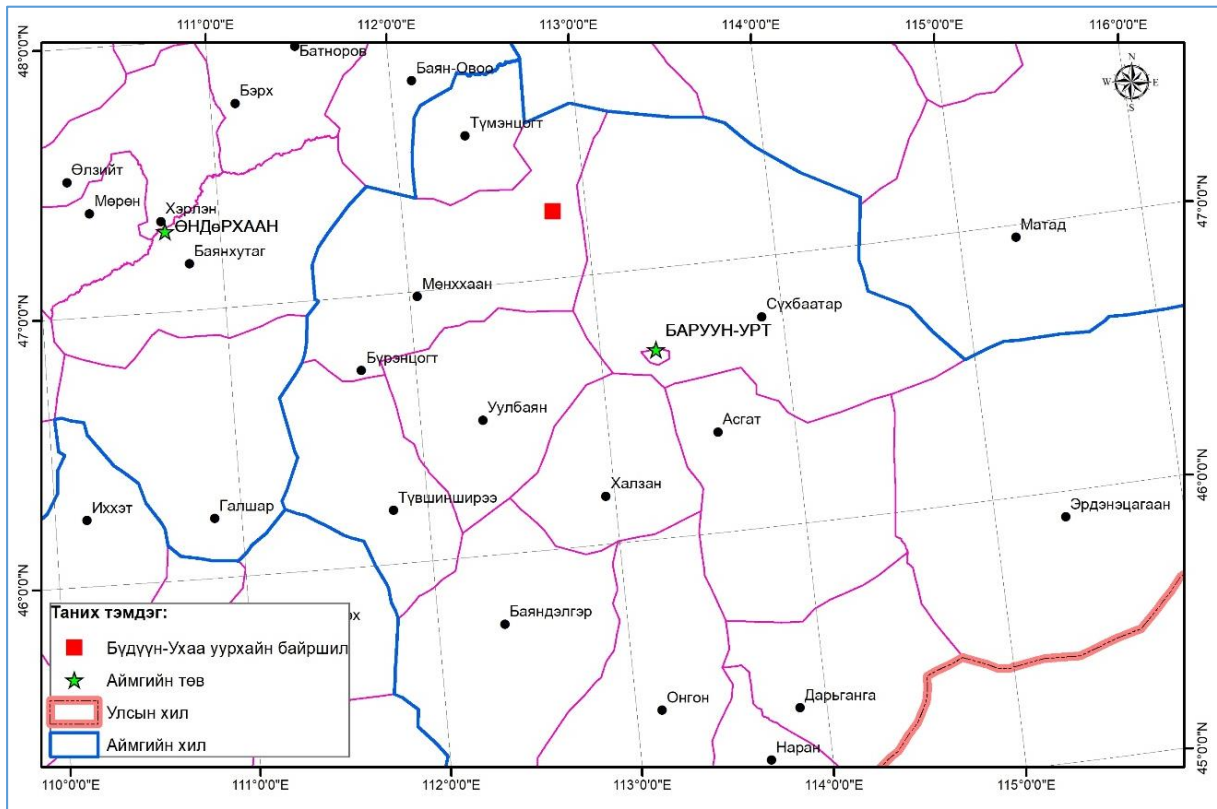
Тусгай зөвшөөрөл №	Олгогдсон (он-сар-өдөр)	Хугацаа (жил)	Цэгийн дугаар	Уртраг (град, мин, сек)	Өргөрөг (град, мин, сек)
Газрын солбилцол нь: L-49-34					
MV-016689 (337.57га)	2010-10-15	30	1	112° 49' 57.14"	47° 14' 26.76"
			2	112° 48' 37.14"	47° 14' 26.76"
			3	112° 48' 37.15"	47° 15' 31.76"
			4	112° 49' 57.15"	47° 15' 31.76"

Зураг 1. Төслийн талбайн ерөнхий байршил

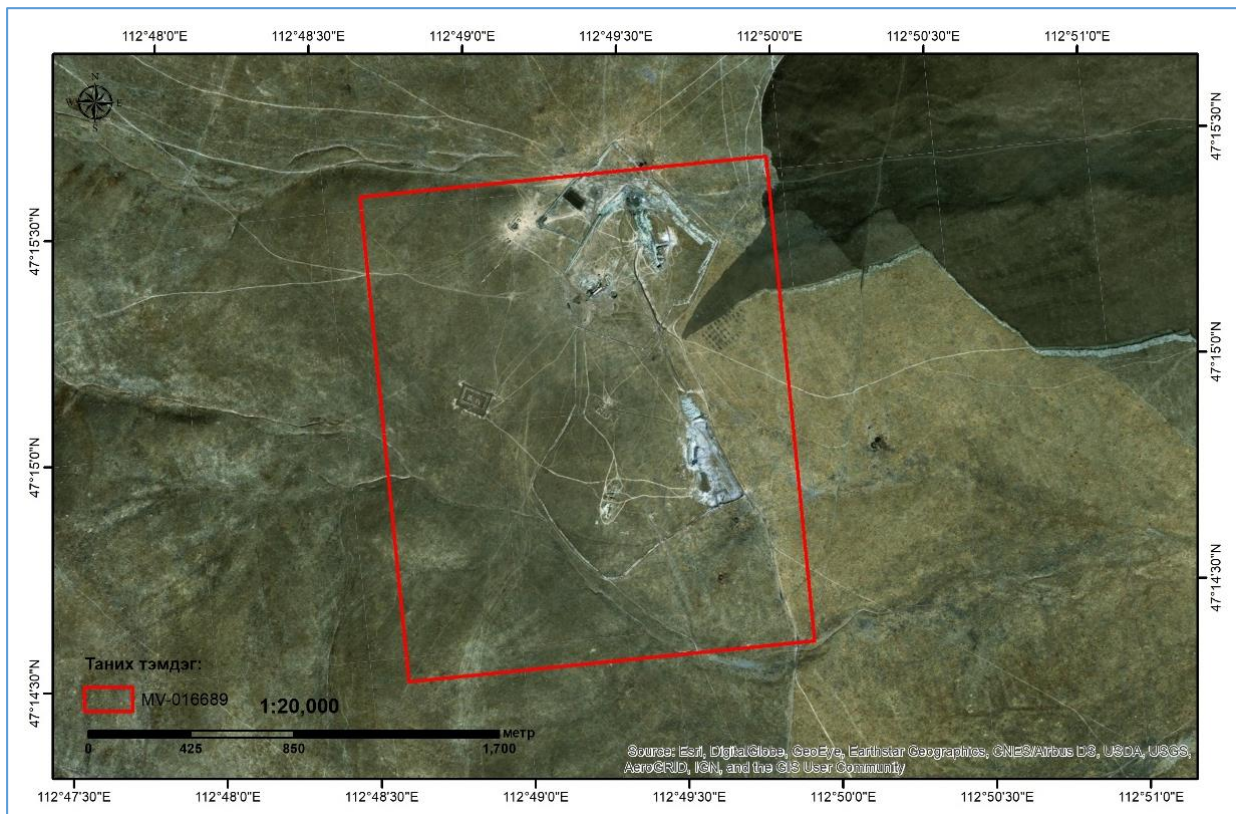

“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Зураг 2. Төслийн талбайн засаг захиргааны харъяалал

Зураг 3. Төслийн талбайн орчны төлөв байдал

БҮЛЭГ 2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Хүснэгт 3. Байгаль орчин, нийгэм эдийн засгийн төлөв байдлын хураангуй

№	Байгаль орчны бүрдэл	Товч тайлбар
1	Физик газарзүйн нөхцөл	<p>“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг далд аргаар ашиглах төсөл” нь физик газарзүйн мужлалын хувьд Монголын дорнод талын их мужийн Халхын дундад ба Дарьгангын талархаг мужийн Халхын дундад ухаа гүвээт талд оршиж байна. Экосистемийн доройтлын хувьд багаас дунд зэрэг доройтсон бүсэд хамаарна. Төсөл хэрэгжиж буй нутаг дэвсгэр нь усан сүлжээний хувьд тогтмол урсацтай гол горхи байдаггүй. Төслийн талбайгаас баруун урд зүгт 6 км зайд Баяндалай нэртэй 1 булаг, түүгээр тэжээгддэг улирлын горим бүхий Баяндалай нуур нэртэй давст тойром байна. Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд томоохон хөндийнүүдэд (хотгорт) хуурай тойрмууд оршино. Тойрмууд нь хур тунадас ихтэй жил дүүрдэг. Бүдүүн-Ухаа жоншны ордын тусгай зөвшөөрлийн талбай нь 1130-1185 м өргөгдсөн байх бөгөөд ойролцоо орших хамгийн өндөр цэг нь төслийн талбайгаас баруун зүгт 7 км-т байрлах 1369.3 м өндөртэй “Баян уул” нэртэй уул болно. Төслийн талбайн баруун, баруун хойд талаар нам уулс жижиг толгод хүрээлэх ба зүүн талаар нь Баянхааны хоолой хүрээлж байна.</p>
2	Цаг уур уур амьсгал	<p>Төсөл хэрэгжих бүс нутаг нь эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай халуун, хуурай бүсэд хамаарагдах бөгөөд хоногийн болон жилийн температурын зөрөө эрс өөрчлөлт ихтэй ба жилийн дундаж хэм нь -20С. Хамгийн хүйтэн үе нь 12-р сараас 2 сарын эхэн байдаг ба -28.50С-ээс -32.90С хүртэл хүйтэрдэг бөгөөд хамгийн халуун сар нь 7-8-р сар, +23.0С-ээс +33.0С-ийн дулаантай байдаг.</p> <p>Жилийн хур тунадасны хэмжээ 101-343мм-т хэлбэлздэг ба улирал бүрд харилцан адилгүй буудаг. Үүний 70-85% нь зуны улиралд бороо хэлбэрээр буудаг. Өвөлд 10-20мм-ээс хэтрэхгүй цас ордог, цасан бүрхэвчийн зузаан 5-8см боловч зарим жилийн өвөлд цас ороогүй тохиолдол цөөнгүй тохиолддог. Анхны цас 10-11 сарын үед ордог ба 3-р сард хайлж дуусдаг.</p> <p>Агаарын чийгшилт зундаа 46-68%, харин өвөлдөө 60-85%-д хэлбэлздэг. Өвөлдөө хүйтэн боловч хур тунадасгүй нарлаг цаг агаар зонхилдог, хавартаа ч мөн адил боловч салхи шуурга ихтэй байдаг. Хүйтний улиралд хөрсний хөлдөлт гадаргуугаас дунджаар 2-2.5м, олон жилийн цэвдэг байхгүй.</p> <p>Хавар цагт бараг тогтмол салхи шуургатай байдаг ба салхины хурд дунджаар 4.7м/сек гэх боловч зарим үед 14-18м/сек, үе үе 20-24м/сек хүрч хүчтэй цасан болон шороон шуурга тавьдаг. Салхины чиглэл голдуу баруун хойноос зүүн урагш чиглэлтэй байдаг.</p>
3	Агаарын чанар	<p>Төсөл хэрэгжиж байгаа талбайд ОХШХ-ийн дагуу 2022 онд Сүхбаатар аймгийн “Ус, Цаг уур, Орчны шинжилгээний газар”-тай хийсэн гэрээний дагуу 3 цэгт агаар чанарын хэмжилтийг хийлгэсэн. Тухайн хэмжилт хийсэн талбайд хүхэрлэг хийн хэмжээ дунджаар 0.01 мг/м³, азотын давхар ислийн хэмжээ дунджаар 0.024 мг/м³ агууламжтай байсан бол нийт тоос хамгийн их утгаар 0.25 мг/м³ агууламжтай гарсан бөгөөд MNS 4585:2016 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс даваагүй байна.</p>
4	Гадаргын болон газрын доорх ус	<p>Төслийн талбайгаас баруун урд зүгт 6 км зайд Баяндалай нэртэй 1 булаг, түүгээр тэжээгддэг улирлын горим бүхий Баяндалай нуур нэртэй давст тойром байна. Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд томоохон хөндийнүүдэд /хотгорт/ хуурай тойрмууд оршино. Тойрмууд нь хур тунадас ихтэй жил дүүрдэг.</p>

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

		Бид 2022 онд уурхайн 1 болон 2-р ам ундны усанд хийсэн шинжилгээний дүнгүүдийг “Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ MNS 900:2005”, “Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага MNS 4586:1998”, “Усны чанар. Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 6148:2010” стандартуудтай харьцуулахад, стандарт хэмжээг давсан үзүүлэлт ажиглагдаагүй байна.
5	Хөрсөн бүрхэвч	Уурхайн талбай нь говь хээрийн бор хөрсний бүслүүрт багтана. Үржил шимт хөрсний давхарга сул хөгжсөн ба дунджаар хөрсний зузаан нь 5-12см байна. Нам дор газартаа 8-16см байх ба тэгш өндөрлөг газруудад хар хүрэн, хар саарал хөрс зонхилж, мараалаг борзон хайрга, чулуун хуягаар зарим газраар бүрхэгдэнэ. Хонхор, хотгор газруудаар хужир тойром мараалаг хөрс элбэг тархсан байдаг. Хөрсний хүнд металлын шинжилгээгээр Хромын агуулга илрээгүй, Хар тугалга 25.8-26.7 мг/кг буюу ЗДХ-ээс 73.3-74.2 мг/кг аар бага, Кадми уурхайн зүүн амын дэргэдээс авсан дээжид 0.5 мг/кг, урд амны дэргэдээс авсан дээжид илрээгүй, Мөнгөн ус уурхайн зүүн амын дэргэдээс авсан дээжид 0.3 мг/кг, урд амны дэргэдээс авсан дээжид илрээгүй, Цайр 133.8-170.6 мг/кг буюу ЗДХ-ээс 2 дахин бага агууламжтай буюу бохирдолгүй байна. Мөн 2022 оны ОХШХ-ийн дагуу хийсэн хөрсөнд агуулагдах хүнд металлын лабораторийн шинжилгээний дүнгээр MNS 4585:2016 стандартад заасан хэмжээг даваагүй байна.
5	Амьтны аймаг	Энэ дүүрэгт ан амьтад нэлээд элбэг бөгөөд махчин амьтдаас үнэг, хярс дорго, мануул, чоно зэрэг амьтад багагүй тааралдана. Туурайтан амьтдаас цагаан зээр бөгөөд намартаа нүүдэллэн ирдэг. Жигүүртэн амьтдаас сар, элээ, хэрээ, харцага, тогоруу, ногтруу, шаазгай, хулан жороо, шар шувуу, өвөөлж, хэвлээр явагчдаас могой, гүрвэл, мэрэгчин амьтдаас шар сүүлт, алаг даага, тарвага, зурам, оготно, шавж идэштнээс зараа зэрэг амьтад элбэг тохиолдоно. Хөхтөн амьтад: Мөнххаан сумын нутагт 6 багийн 11 овог 24 төрөл 28 зүйл хөхтөн амьтан нутаглаж байна. Мөнххаан сумын нийт болон Бүдүүн-Ухаагийн уурхай орчимд 8 баг, 11 овог, 26 төрөлд хамаарагдах 34 зүйл шувуу идэштэн нутаглаж байна. Шувуудын зүйлийн бүрэлдэхүүнийг хүснэгт 6.10-т харуулав. Энэ нутагт тархсан 34 зүйл шувуудын 85% жилийн аль ч улиралд тэндээ суурин нутагладаг, 15% нь нүүдлийн шувууд байна. Эдгээр шувуудаас агнуурын ач холбогдолтой нүүдлийн ангир, анхидал, суурин хадны тагтаа, хөх бор тагтаа, дагуур ятуу гэх 5 зүйл жигүүртэн энэ нутагт бий. Харин шилийн сар, идлэг шонхор, шууман шонхор, зээрд шонхор,сохор элээ, тарвага, шар шувуу, хотны бүгээхэй зэрэг 8 зүйл шувуу байна.
6	Ургамлын аймаг	Төсөл хэрэгжих бүс нутаг нь ургамлын мужлалын хувьд говь хээрийн мужийн монгол өвст-бударганат хээрийн бүсэд багтана. Ус чийг багатай, салхитай учир ургамлын бүрхүүл сийрэгдүү байдаг. Харгана бударгана зэрэг бутлаг ургамал тааралдах ба монгол өвс, хазаар өвс, шарилж, ерхөг зэрэг нэг наст болон олон наст ургамал зонхилон ургадаг. Бүс нутгийн хувьд өвс ургамал нь ерөнхийдөө жигд боловч тачирхан байдаг ба нутгийн зүүн хагаст өвс ургамал нь нэлээд өтгөн шигүү ургаж тэжээллэг чанар сайтай учир бэлчээрийн мал аж ахуйд ихээхэн ач холбогдолтой байна. Сүүлийн хэдэн жилүүдэд хур тунадас бага орж, зуны цагт хуурайшин халснаас болж өвс ургамлын гарц жил ирэх тутам муудаж байна.
7	Тусгай хамгаалалттай газар нутаг	“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг далд аргаар ашиглах төсөл”-ийн талбайгаас зүүн хойд зүгт 12-15 км зайд “Баянцагааны тал” нэртэй улсын тусгай хамгаалалттай газар нутаг (УТХГН) оршиж байна. Тус “Баянцагааны тал” нь УТХГН-ын ангиллаар “Байгалийн нөөц газар” гэж тодорхойлогдсон байна. “Хунт-Өгөөж” ХХК-ийн

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

		“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг далд аргаар ашиглах төсөл”-ийн ашигт малтмал ашиглах “MV-016689” дугаартай тусгай зөвшөөрлийн талбай нь “Наран-Сарангийн тал” нэртэй Сүхбаатар аймгийн тусгай хамгаалалттай газар нутгийн дотор оршиж байна.
8	Нийгэм эдийн засаг	Мөнххаан сум нь 710 км.кв нутаг дэвсгэртэй, засаг захиргааны 5 багтай, 2018 оны жилийн эцсийн мэдээгээр 4828 хүн амтай, 457.6 мянга гаруй толгой малтай томоохон сум байна. Сумын төв нь Баясгалант баг болно.

БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Энэхүү Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлангийн нэмэлт тодотгол ажлын хүрээнд “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийн үнэлгээг дараах байдлаар ангилан тодорхойлов. Үүнд:

1. Болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үнэлгээ;
2. Гол сөрөг нөлөөллийн үнэлгээ.

Төслийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны үед байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх технологийн үе шатуудыг дараах байдлаар тодорхойлов. Үүнд:

1. Дэд бүтцийн байгууламжуудыг барих;
2. Далд уурхайн нэвтрэлтүүд;
3. Далд уурхайн олборлолтын үйл явц;
4. Хүдрийг бутлан ангилах, баяжуулах үйлдвэр;
5. Өрөмдлөг тэсэлгээний ажил, тэсрэх материалын агуулах;
6. Хуучин ил уурхай ба овоолгууд;
7. Уурхайн ашиглалтын зам ба талбай;
8. Бүтээгдэхүүн тээвэрлэлтийн зам ба тээвэрлэх үйл явц;
9. Ажилчдын хотхон ба ашиглалтын үйл ажиллагаа;
10. Хатуу ба шингэн хог хаягдлын цэг, талбай.

Болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үнэлгээ

Төслөөс газрын гадарга болон хэвлийд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг дараах байдлаар тодорхойлов. Үүнд:

- Ил ба далд уурхайн малталтын үед аюулгүй ажиллагаа дүрэм зөрчигдөх, технологийн буруу ажиллагаанаас үүдэн хөрсний нуралт, гулгалт зэрэг осол аваар үүсэж болзошгүй
- Уурхайн захиргаанаас бүтээгдэхүүн тээвэрлэлтийн маршрутыг тогтоон баталж тэмдэгжүүлээгүй, баталсан маршрутаар хийгээгүйн улмаас олон салаа зам үүсэж болзошгүй
- Төслийн үйл ажиллагаанд хэрэглэж буй үйлдвэрлэлийн (тэсэлгээний ба бусад) болон ахуйн зориулалттай химийн бодисууд ямар нэгэн байдлаар асгарснаар газрын хэвлий болон түүний гадаргыг бохирдуулж болзошгүй;
- Уурхайн дотоод ба гадаад тээвэрлэлтийн үед их хэмжээний тоос дэгдэж ургамлан бүрхэвчид сөрөг нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй;
- Шатах тослох материалыг тээвэрлэх, юүлэх, хадгалалтын горим алдагдах үед асгаралт үүсэж газрын гадарга хэвлийг бохирдуулах магадлалтай, машин, техникийн ашигласан тосыг буруу хадгалах зэрэг шалтгаанаас үүдэн алдагдан газрын гадарга бохирдуулж болзошгүй;

- Уурхайн хатуу хог хаягдлын цэгийг зохих стандартын дагуу байгуулаагүй, хог хаягдлыг зохих дүрмийн дагуу зайлуулж, устгаагүйн улмаас салхи, усаар зөөгдөн ойр орчмын газрын гадаргыг бохирдуулж болзошгүй.
- Ахуйн гаралтай хатуу, шингэн хог хаягдлын зохих дүрмийн дагуу зайлуулаагүйн улмаас газрын гадарга бохирдож болзошгүй.

Агаар орчин:

Уурхайн үйл ажиллагааны үед үүсэх тоосны тархалт төсөл хэрэгжиж буй нутгийн агаарын чанарт бохирдол үзүүлж болзошгүй;

Амьтны аймаг:

Шөнийн цагаар уурхайн үйл ажиллагаа явагдсан нөхцөлд шөнийн амьдралтай амьтдад сөрөг нөлөөлөл учруулна. Дуу чимээ, гэрэл гарч, амьтад дайжих, махчин амьтад идэш тэжээлээ барих зэрэгт нөлөөлнө;

Уурхайн бүтээгдэхүүн тээвэрлэлтийн зам нь үйл ажиллагаанаас амьтадын аймаг, тэдгээрийн амьдралын зүй тогтолд сөрөг нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй

Болзошгүй галын аюул, осол аваарын үед гарах үнсний дэгдэлт, хорт утааны тархалтад амьтад хордож болзошгүй зэрэг болно.

Хүний эрүүл мэнд:

Уурхайн бүхий л үйл ажиллагаа нь “Ил болон далд уурхайн аюулгүй ажиллагааны нэгдсэн дүрэм” болон бусад дүрэм зааврын дагуу явагдах ёстой. Хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны дүрэм зөрчигдсөнөөс ажиллагсдын эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх, амь насанд нь аюул учирч болзошгүй;

Гол сөрөг нөлөөлөл

Хөрсний дээд хэсгийн ялзмагт давхарга нь ургамлыг шим тэжээлийн бодисоор хангах гол эх үүсвэр болохоос гадна бохирдлын бодисуудыг саармагжуулах үүрэг гүйцэтгэдэг бөгөөд эвдрэлд орсон тохиолдолд газар дээрх хог хаягдлын хортой бодисууд нь гүний болон гадаргын усыг бохирдуулах нөхцөл бүрдэнэ. Уурхайн уул ажиллагаанд өртсөн газар нь эвдрэл доройтолд орсон байна.

Хүснэгт 4. Хөрсний эвдрэлийн байдал талбайн хэмжээнд

№	Эвдэрсэн газар	Талбай, га		Нийт талбай, га
		Талбай дотор	Талбайн гадна	
1	Эвдэрсэн хөрс	24.30	0.5	24.8

Уурхайн уулын ажлын төлөвлөгөөнд зарим эвдрэлд орсон хөрсний талбайг оруулаагүй байсан тул агаар сансрын сүүлийн үеийн зураг ашигласан болно. Уурхайн үйл ажиллагааны нөлөөгөөр эвдрэлд орсон болон орох хөрсний талбайн хэмжээг тооцоолоход 24.8 га (Талбай дотор 24.3 га талбайтай хөрс эвдэрсэн) гарч байна. Тус талбайгаас гадна 0.5 га талбай уурхайн үйл ажиллагаа болон холбоотой үйл ажиллагаагаар эвдрэл доройтолд орсон байна.

Хөрсний бохирдолт

Газрын хөрс нь агаар, ус, цас, ургамлыг бодвол хөдөлгөөн багатай, нэг байрандаа урт удаан хугацаагаар оршин байдаг байгалийн тогтвортой систем учраас техногений нөлөөллийн бүх хугацааны туршид ялгарч гарсан бохирдуулагч бодисуудыг өөртөө шингээж удаан хугацаагаар хадгалах чадвартайгаараа онцлог юм. Энэ учраас хөрсний бохирдлын судалгаа нь хот суурин газрын экологийн үнэлгээний салшгүй үндсэн хэсэг нь болдог аж.

Хүний үйл ажиллагааны нөлөөнөөс шалтгаалж ямар нэгэн химийн бодис болон биологийн элементээр хөрс бохирдож, хөрсөн дэх химийн бодис элементийн агууламж зөвшөөрөгдөх стандарт хэмжээнээс илүү болох үйл явцыг хөрс бохирдох гэнэ. Хөрс бохирдуулагч эх үүсвэрүүдэд янз бүрийн дэд бүтцийн байгууламжууд, техник тоног төхөөрөмжүүд, болон бусад сектороос ялгарч буй хорт нэгдлүүд, хог хаягдал, бохир ус гэх мэтийн үүсвэрүүд багтдаг.

БҮЛЭГ 4. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

4.1. Тухайн жилийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт, хамрах хүрээ

“Хунт-Өгөөж” ХХК-ийн “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах” төслөөс байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг хамгийн бага байлгах, байгаль орчинд үзүүлэх аливаа сөрөг нөлөөллөөс зайлсхийх, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үр дагаврыг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх үүднээс уурхайн үйл ажиллагаатай уялдуулан авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг төлөвлөлөө.

Тухайн төлөвлөгөөг БОАЖЯСайдын 2019 оны 10 сарын 29-ны өдрийн А/618 дугаар тушаалаар баталсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах хянан батлах, тайлагнах журам”-ийн болон БОННҮ-ний нэмэлт тодотголын тайлан, тухайн жилийн батлагдсан уулын ажлын төлөвлөгөө зэргийг үндэс болгон боловсруулсан.

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

4.2. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 5. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1	Агаарын чанар								
1.1	Төсөлд ашиглагдах машин механизмаас ялгаран гарах хорт хий орчны агаарыг бохирдуулах	Уурхайн бүх машин механизмд үзлэг оношилгоо хийлгэх	Уурхайн бүх автомашин	Ширхэг	-	5 автомашин	150.0	Техникийн үзлэг оношилгооны хуваарь дагуу	Агаарын тухай хууль 9, 11, 23-р зүйл MNS 4585:2007 MNS 5919:2008
2	Гадаргын ба газрын доорх усны нөөц								
2.1	Ус шавхан зайлуулалсаны улмаас газрын доорх усанд хомсдол үүсэх	“Хидро инженеринг”ХХК тай шүүрлийн ус цуглуулах, хөв цөөрөм байгуулах төслийг хамтран хэрэгжүүлэх ажлыг эхлүүлэх	-	-	-			2023 он 3-р улирал	
2.2		Ус ашиглах дүгнэлтийг Хэрлэн голын сав газраар гаргуулах.	Төслийн хүрээнд	-	-	-	ҮАЗ	2023 оны 2-р улиралд	Усны тухай хууль 31.2 зүйл Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хууль
2.3		Ус ашиглах гэрээг Сүхбаатар аймгийн БОАЖГ-тай байгуулах.	Төслийн хүрээнд	-	-	-	ҮАЗ		
2.4		Тухайн жил уурхайгаас шавхан зайлуулсан усны төлбөрийг гэрээ болон ус ашиглах дүгнэлтэд заасны дагуу төлөх	Төслийн хүрээнд	мян.төг	-	-	ҮАЗ	2023 он 4-р улиралд багтаана бүрэн төлөх	
3	Хөрсөн бүрхэвч								
3.1	Хөрс сийрэгжих, үржил шим алдагдаж доройтох -	Уурхайн тээврийн маршрутын дагуу мэргэжлийн байгууллагаар зураг төсөл хийлгэх	Төслийн хүрээнд	-				2023 оны 2-р улирал	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль MNS 5916:2008

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

3.2		Тээрийн маршрутын зураг төслийг холбогдох газруудаар батлуулах	Төслийн хүрээнд					2023 оны 3-р улирал	
		Нийт					150.0		

1.1 Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

2023 онд ашиглалтын талбайд эвдрэлд өртсөн талбайгаас 0.5 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийн ажил хийх, 2022 онд нөхөн сэргээсэн талбайнуудыг орон нутагт хүлээлгэн өгөх акт үүлдэх зэрэг ажлуудыг хийхээр төлөвлөлөө.

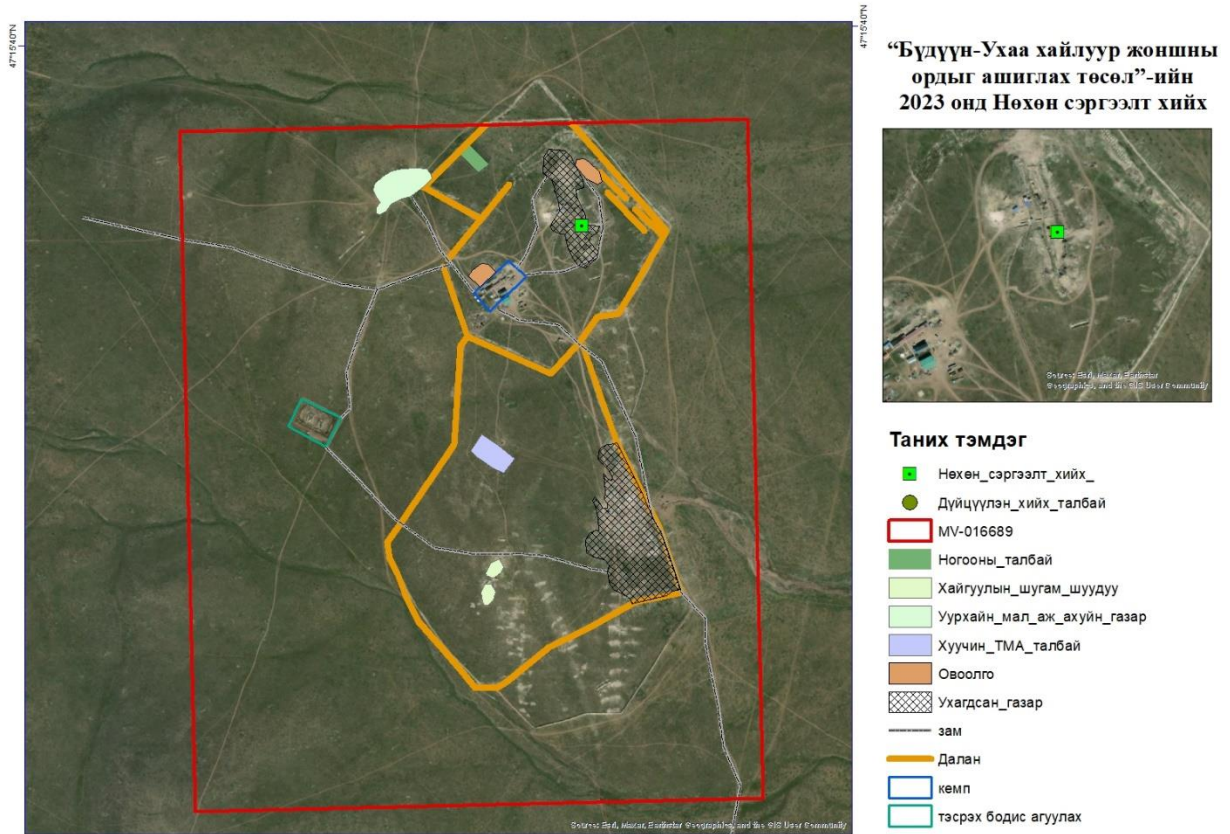
Монгол улсын Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй “Нэг Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд ашиглалтын талбайд 3000 ширхэг мод тарихаар төлөвлөсөн.

Хүснэгт 6. Нөхөн сэргээх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилго	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	2.Техникийн нөхөн сэргээлт							
1.1	Ашиглалтын талбайд геологийн суваг канав, ил уурхайн орон зайг нөхөн дүүргэх,	Уурхайн ашиглалтын талбайд эвдэрсэн хайгуулын сувгуудыг нөхөн сэргээх	га	-	0.5	2000.0	2023 оны 3-р улиралд багтаан	MNS 5916:2008
1.2	Өмнөх онуудад техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайнуудыг орон нутагт хүлээлгэн өгөх	Өмнөх жилүүдэд техникийн нөхөн сэргээлт талбайг орон нутагт хүлээлгэн өгөх акт үүлдэх	га		-		2023 оны 4-р улирал	MNS 5916:2008
3.Биологийн нөхөн сэргээлт								
2.1	“Нэг Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд	Ашиглалтын талбайд 3000 ширхэг мод тарих	Ширхэг		3000	6000.0	2023 оны 5-6 болон 8-9 саруудад	
	Нийт					8000.0		

“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Зураг 4. Техникийн нөхөн сэргээлт хийх газрын байршил

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

1.2 Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Манай байгууллагаас биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах чиглэлээр 2017 оноос эхлэн “Монгол улсын амьтны эрх хамгаалах нийгэмлэг”-ийн Хүрэн-Өндөр орчимд тарвага сэргээн нутагшуулах судалгаанд хөрөнгө оруулах ажлыг хийж байгаа билээ. Бид 2020 онд тухайн сэргээн нутагшуулсан Монгол тарваганы тоо толгойн өсөлтөд мониторингийн ажлыг хийлгэхээр төлөвлөсөн. Тухайн ажлын хүрээнд сэргээн нутагшуулсан 20 толгой Монгол тарваганы популяцийн тоо 2020 оны 8-р сарын байдлаар анх тавьсан байршил газраас сэлгэн нүүдэл хийн зүүн хойд зүгт 2 км орчим зайд Наран-Саран уул, Кабинтай хөтөл орчим 2-3 хуваагдан идээшсэн байдалтай байна. Мөн Хүрэн-Өндөр орчим 2-3 бүл тарвага суурьшин үндсэн популяциасаа тасархайтан нутагшиж тоо толгой өсөх хандлагатай байна гэсэн дүгнэлт гарсан.

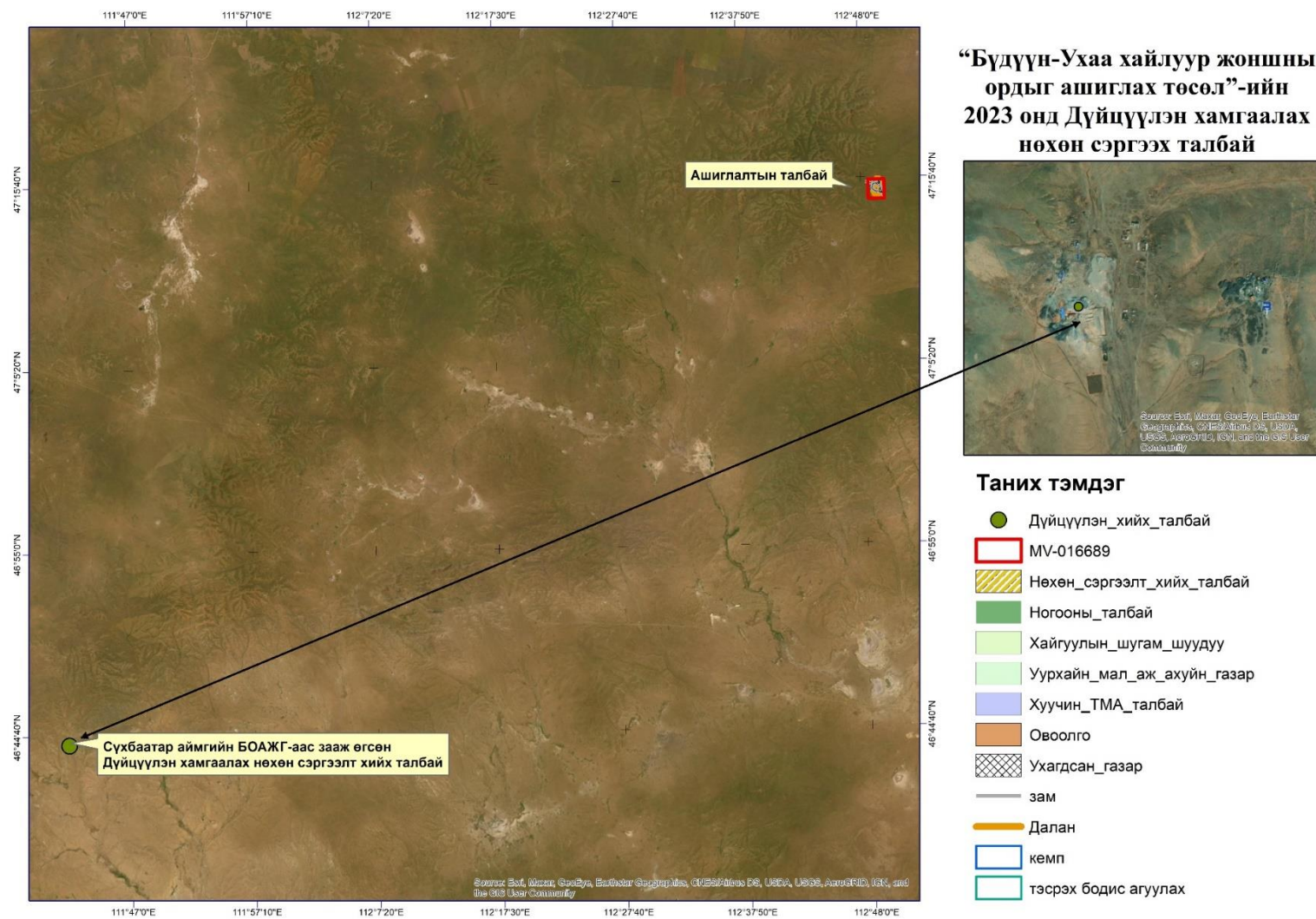
2022 оны БОМТайлангийн дүгнэх ажлын хэсгээс гаргасан дүгнэлтийн дагуу бид 2023 онд Мөнххаан сумын Бүрэнцогт багийн нутаг дах Хөх өндөр нэртэй х.ө 46° 44' 10.36" , 111° 41'52,55" Эвдэрч эзэнгүй орхигдсон газарт 1 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийх ажлыг төлөвлөө.

Хүснэгт 7. Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хүрээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8
	Дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн сэргээлт хийх	Мөнххаан сумын Бүрэнцогт багийн нутаг Хөх өндөр нэртэй газар техникийн нөхөн сэргээлт хийх	Мөнххаан сум БОАЖГ-аас заасан талбайд	1 га	-	3000.0	2023 он 3-р улиралд	
	Нийт					3000.0		

“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө

Зураг 5. Дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн сэргээлт хийх талбайн байршил

1.3 НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Хунт-Өгөөж” ХХК-ийн “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг далд аргаар ашиглах төсөл”-ийн ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн “MV-016689” дугаартай талбай болон түүний нөлөөллийн бүсэд нүүлгэн шилжүүлэлт хийх айл өрх байхгүй. Уурхай нь үйл ажиллагаа явуулж дууссаны дараа уурхайн хаалт болон нүүлгэн шилжүүлэлт хийгдэнэ./БОННУ тайлан 2019/

1.4 ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь Шинжлэх ухааны академийн Археологийн хүрээлэнгээр 2012 онд археологийн хайгуул, Шинжлэх ухааны академийн Палеонтологийн төвөөр 2013 онд палеонтологийн судалгааны ажил гүйцэтгүүлж дүгнэлт гаргуулсан байна.

Дүгнэлтэд: “Монгол Улсын “Соёлын өвийг хамгаалах тухай” хуулийн 6-р бүлгийн 17.10-т заасны дагуу “Хунт-Өгөөж” ХХК өөрийн эзэмшлийн Сүхбаатар аймгийн Мөнххаан сумын нутаг “Бүдүүн ухаа” хэмээх газарт орших MV-016689 тоот тусгай зөвшөөрөл бүхий ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй 337.57 гектар талбайд археологийн хайгуул судалгаа хийлгэх хүсэлт гаргасны дагуу тус хүрээлэнгийн хээрийн судалгааны баг 2012 оны 11 дүгээр сард тухайн талбайд хайгуул судалгаа явуулахад түүх соёлын дурсгалт зүйл илрээгүй болно. /БОННУ тайлан 2019/

Дүгнэлтэд: Танай компаний талбайд мезозойн үеийн доод цэрдийн настай зүүнбаян формацын алевролит, аргиллит, гравелит, элсэн чулуулаг, гуу жалга хөндийн дагуу орчин үеийн хурдас болох (голоцен) делюви-пролювийн хурдас чулуулаг тархжээ. Эдгээр хурдсаас палеонтологийн олдвор илрээгүй байна. /БОННУ тайлан 2019/

Далд аргаар жонш олборлох ажлын явцад урьд өмнө үл мэдэгдэж байсан археологийн олдвор эсвэл түүх соёлын дурсгалт зүйлийг нээсэн тохиолдолд тус газрыг шалгаж үзтэл түүний ойр хавьд ямар ч төрлийн үйл ажиллагаа явуулалгүй уулын ажлыг зогсоох бөгөөд даруй мэргэжлийн байгууллагад хандах арга хэмжээ авч ажиллана.

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

1.5 Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 8. Осол эрсдэлийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргээх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний, цар хүрээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
1	2	3	4	5	6	7	8	
1. Хөдөлмөр хамгаалал								
1.1	Уурхайнд гэнэтийн аваар осол хөдөлмөр хамгааллын зөрчил илрэх	Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр бүрэн хангах	Нийт ажилчид	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	2023 он	
1.2		Ажил эхлэхээс өмнө хөдөлмөр хамгааллын заавар зөвлөгөөг өдөр бүр өгч байх	Нийт ажилчид			Үйл ажиллагааны зардал	2023 он	
2. Гал түймрийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх								
2.1	Төслийн үйл ажиллагаанд техникийн зориулалттай шатах, тослох материалын аюулгүй ажиллагааг хангаагүйгээс галын аюул гарах Аянга цахилгаан, хэт халалт, хээрийн түймэр, гэнэтийн хүчтэй цахилгаан гүйдлийн нөлөөгөөр галын аюул гарах	Гал унтраах хэрэгслийг зохих газруудад байрлуулах, байнгын бэлэн байлгах, аюулын гарцын байрлалыг заасан самбар, галын аюул гарах болзошгүй газруудад зурагт хуудас, тэмдэг тэмдэглэгээг байршуулах, түүний бүрэн бүтэн байдалд хяналт тавьж ажиллах.	Уурхайн тосгон Тэсрэх материалын агуулах ШТС	2		500.0	2023 он	MNS5078-2001, MNS 5390:2004,
3. Байгалийн аюул гамшиг								
3.1	Байгалийн гамшиг, аюул ослоос үүсэх эрсдэлүүд	Байгалийн аюул гамшиг, аваар осол, гал түймрийн үед авах арга хэмжээний талаар сургалт зохион байгуулах				500.0	2023 он	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль,
4. Тэсрэх материалын агуулах								

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

4.1	Тэсэлгээний ажил болон тэсрэх материалын агуулахтай холбоотой сөрөг нөлөөлөл	Уурхайн тэсэлгээний ажлыг явуулахдаа тэсрэх материалтай харьцах, тэсрэх бодис тээвэрлэх, хадгалах, хураах, устгах ажиллагаанд мөрдөж ажиллах	Тэсрэх материалын агуулах болон тэсэлгээ хийх бүрд	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	2023 он	“Тэсэлгээний ажлын аюулгүй ажиллагааны нэгдсэн дүрэм”,
4.2		Тэсэлгээний ажлыг мэргэжлийн үнэмлэх бүхий урд нь тэсэлгээ хийж байсан туршлагатай хүмүүсээр хийлгэх	Тэсэлгээний ажил хийх бүрд	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	2023 он	
		Нийт				1000.0		

1.6 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 9.Хог хаягдлын сөрөг нөлөөллийг арилгах бууруулах, урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн үнэлгээ, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ахуйн хог хаягдлыг ангилан ялгах	Хог хаягдлын гэрээг Мөнххаан сумын ЗД-тай байгуулах төлбөр төлөх	Төслийн хэмжээнд	-		-	3000.0	2023 оны 2-р улиралд	Хог хаягдлын тухай хууль
2	Хатуу болон шингэн хог хаягдал	Ахуйн гаралтай хог хаягдлын ангилан ялгаж байх	Төслийн хүрээнд	-	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	2023 он	
3		Ангилан ялгасан хог хаягдлыг улиралд нэг удаа зөвшөөрсөн цэгт хүргүүлж байх	Төслийн хүрээнд	-	-	-			
2	Аюултай хог хаягдал	Ашиглагдсан тос, тосолгооны материал, аккумуляторыг тусгай цэг гарган төслийн талбайд 150 хоног хадгалан дахин	Засварын газарт	-	-	-		2023 он	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

		ашиглах цэгт хүргүүлж байх							2018 оны А/18 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралт “Хог хаягдлын тухай хууль”
		Аюултай хог хаягдал хадгалах цэгийн талбайг хатуу хучилтай болгож тохижуулах					300.0	2023 оны 5-р сар	
		Нийт					3300.0		

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

1.7 Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр

Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 31-р зүйл болон Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуульд зааснаар “Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах” төслийг хэрэгжүүлэхдээ тухайн дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, төсөл хэрэгжиж буй орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх зорилгоор орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр боловсруулав.

Сүхбаатар аймгийн Цаг уур орчны шинжилгээний газрын Байгаль орчны шинжилгээний төв лабораторитой хамтран ажиллах гэрээ байгуулж ажиллах.

Хүснэгт 10. Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр

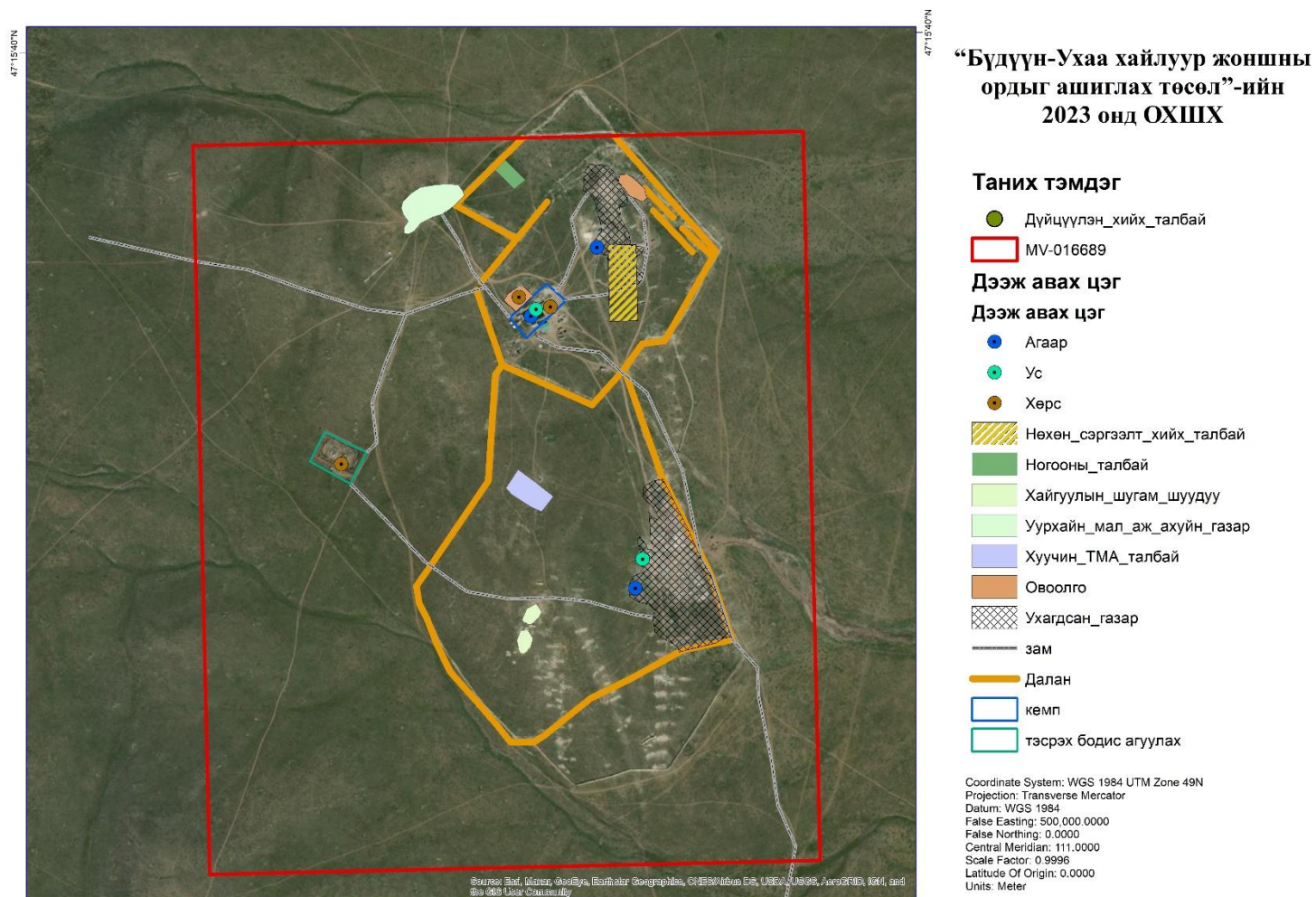
№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байршил	Хугацаа давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн өртөг, мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Тайлбар	Баримтлах хууль, журам, стандарт
	1	2	3	4	5	6	7	8
Агаарын чанар								
1.1	Хүхэрлэг хий (SO ₂) Азотын давхар исэл (NO ₂) Нийт тоосонцор	Зүүн ам Урд ам Кемп	2023 оны 4-р сард 2023 оны 10 сард	2		600.0		MNS5061:2001 MNS3113:1981 MNS0017.2.5.12:89 88
Хөрсөн бүрхэвч								
2.1	Ялзмаг, урвалын орчин (рН), давсжилт, карбонат (CaCO ₃), хөдөлгөөнт кали (K ₂ O), хөдөлгөөнт фосфор (P ₂ O ₅), Шингээгдсэн сууриуд Ca, Mg Хөрсөнд агуулагдах хүнд металл	Шимт хөрсний овоолго Тэсрэх материалын агуулах Засварын газар	2023 оны 4-р сард 2023 оны 10 сард	2		600.0		MNS 2305-94 MNS 3298-1991 MNS 5850:2008
Усан орчин								
	Ca, Mg, Cl, SO ₄ , NO ₂ , NO ₃ , NH ₄ , HCO ₃ , Fe, As, Na, K, Cd, Cu, Pb, Zn, Cr, Ni, Ag, Al, B, Ba, Mg, Mn, Se, Sr, Mo, Co, Be, Sb, Ca-	Далд уурхайн ус шүүрүүлэх цооног, уурхайн унд-ахуйн усны зориулалттай 1 гүний худаг	2023 оны 4-р сард 2023 оны 10 сард	2		800.0		MNS0900:1992 MNS3935:1986 MNS3936:1986 MNS4432:1997 MNS3934:1986

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

	ийн агууламж, амт, үнэр, өнгө, рН, нийт ууссан хатуу бодисын хэмжээ, нийт хатуулаг, цахилгаан дамжуулах чанар,							MNS5667-2:2001 MNS4867:1999
Эрүүл мэндийн хяналт								
	Ажилчдын эрүүл мэнд	Нийт ажилчдыг эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулах	2023 он	1		1500.0	Мөнххаан сумын Эрүүл мэнд төвтэй хамтран ажиллах	
						3500.0		

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

Зураг 6. ОХШХ-ийн дагуу шинэжилгээ авах цэгүүдийн байршил

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

1.8 Тухайн жил байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

Хүснэгт 11. Удирдлага зохион байгуулалтаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариусан албан тушаалтан	Тайлбар
			2022 он				
			Сар 1.2.3.	Сар 4.5.6.7	Сар 8.9.10.11		
1	2	3	4	5	6	7	
1	Засгийн газрын 179-р тогтоолын дагуу орон нутагтай хамтран ажиллах гэрээ байгуулах	-		x		ХНА	
2	БОХ-3 мэдээ болон тайлан төлөвлөгөөг хугацаанд нь холбогдох газруудад хүргүүлэхэд хяналт тавих	-		x		Захирал	
3	Байгаль орчны асуудал хариуцсан мэргэжилтэн томилон ажиллуулах	-		x		Захирал	
4	БОМТ-ний биелэлтийн тайлан боловсруулах	500.0			x	Уурхайн дарга, БО ажилтан, Менежер	
5	2022 оны БОМТөлөвлөгөө боловсруулал батлуулах	1500.0			x	Уурхайн дарга, БО ажилтан, Менежер	
	Нийт	2000.0					

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

1.9 Тухайн жил байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө.

Хүснэгт 12. Нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацаа тов	Тайлагнах зардал мян.төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
	1	2	3	4	5	6	7
1	Мөнххаан сумын м болон багийн иргэд	ИНХ-д танилцуулах уулзалт	2023 онд хийгдсэн ажил	4 - р улирал		Уурхайн дарга Байгаль орчин хариуцсан ажилтан	Багийн төв
2	Сүхбаатар аймгийн байгаль орчны газар	БОМтайланг төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээний дагуу боловсруулж аймгийн байгаль орчны газарт хүргүүлэх цаасан хэлбэрээр болон Файл хэлбэрээр, уулзалт	2023 оны биелэлтийн тайлан 2024 оны БОМтөлөвлөгөө	2023 оны 10-р сар 15-аас 11-р сарын 1		Уурхайн дарга Байгаль орчин хариуцсан ажилтан	Сүхбаатар аймаг
3	Төрийн захиргааны төв байгууллага БОАЖЯ-ны ХБОБНУГ	БОМтайлан, БОМтөлөвлөгөөг цаасан хэлбэрээр болон Файл хэлбэрээр	БОМтайлан дүгнэх хуудасны хамт БОМтөлөвлөгөөг орон нутгийн саналын хамт	2023 оны 12 сарын 15 аас өмнө		Уурхайн дарга Байгаль орчин хариуцсан ажилтан	УБ хот
	Нийт						

**“Бүдүүн-Ухаа хайлуур жоншны ордыг ашиглах төсөл”-ийн 2023 оны
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө**

БҮЛЭГ 5. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НИЙТ ЗАРДАЛ

№	Мэдээллийн төрөл	Нийт зардал мян.төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	150.0
2	Нөхөн сэргээлтийн зардал	8000.0
3	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төсөв	3000.0
4	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний төсөв	1000.0
5	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төсөв	3300.0
6	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах төсөв	-
7	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний төсөв	2000.0
8	Тухайн жилийн орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөрийн нийт төсөв	3500.0
	Тухайн жилийн байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний нийт төсөв	20950.0